

ಹಾರ್ಷಹಳ್ಳಿಯ ಕೇಶವ ದೇವಾಲಯದ ಭುವನೇಶ್ವರಿಗಳು –ಒಂದು ಅವಲೋಕನ

– ಡಾ.ಹೆಚ್.ಎನ್.ಕಾಳಸ್ವಾಮಿ¹

ಪೀಠಿಕೆ:

ಹಾರ್ಷಹಳ್ಳಿಯು ಅರಸೀಕೆರೆ ತಾಲೂಕಿಗೆ ಸೇರಿರುವ ಒಂದು ಗ್ರಾಮವಾಗಿದ್ದು ಪ್ರಸ್ತುತ ಒಂದು ಹೋಬಳಿ ಕೇಂದ್ರವಾಗಿದೆ. ಇದು ಅರಸೀಕೆರೆಯಿಂದ ನೈರುತ್ಯಕ್ಕೆ ಸುಮಾರು 8 ಕಿ.ಮೀಟರ್ ದೂರದಲ್ಲಿದ್ದು ಹಾಸನ-ಅರಸೀಕೆರೆ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಇದರ ಪ್ರಾಚೀನ ಹೆಸರು “ಹಾರುವನಹಳ್ಳಿ” ಎಂಬುದಾಗಿ ಕರೆಯಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಹೊಯ್ಸಳರ ಆಳ್ವಿಕೆಯ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಇದೊಂದು ಅಗ್ರಹಾರವಾಗಿತ್ತೆಂದು ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಲಾಗಿದೆ ಹಾಗೂ ಇದನ್ನು ಮೊದಲು ‘ಲಕ್ಷ್ಮೀನರಸಿಂಹಪುರ’ವೆಂದೂ ಸಹ ಕರೆಯಲಾಗಿದೆ. ಕ್ರಿ.ಶ.13ನೇ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಇಮ್ಮಡಿ ನರಸಿಂಹನ ಸಹೋದರಿಯಾದ ಸೋಮಲಾದೇವಿಯು ಈ ಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿ ಸೋಮೇಶ್ವರ ದೇವಾಲಯವನ್ನು ಕಟ್ಟಿಸಿ ಇದನ್ನು ‘ಸೋಮನಾಥಪುರ’ವೆಂದು ನಾಮಕರಣ ಮಾಡಿ ಒಂದು ಅಗ್ರಹಾರವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿದಳೆಂದು ತಿಳಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಈ ದೇವಾಲಯದ ವಿಶೇಷತೆ ಎಂದರೆ ಅಧಿಷ್ಠಾನ, ಭಿತ್ತಿ, ಶಿಖರ, ಒಳಭಾಗಕ್ಕೆ ಹೋದಂತೆ ಗರ್ಭಗೃಹ, ಸುಖಿನಾಸಿ ನವರಂಗ ಹಾಗೂ ಮುಖಮಂಟಪಗಳು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಕಾಣಬರುತ್ತವೆ. ವಿಶೇಷವಾಗಿ ದೇವಾಲಯದ ಒಳಭಾಗದಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುವ ತಿರುಗಣೆ ಯಂತ್ರದಿಂದ ಹಣಿಗೊಳಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಶ್ರೀಕರ ಮಾದರಿಯ ಸ್ತಂಭಗಳು ಮತ್ತು ಭುವನೇಶ್ವರಿಗಳು ಅಚ್ಚುತ ಮಾಲಿಕೆಯನ್ನು ತಿಳಿಸುತ್ತವೆ. ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಹೊಯ್ಸಳರ ಗುಮ್ಮಟಾಕಾರದ ಮೇಲ್ಭಾಗಗಳನ್ನು ಭುವನೇಶ್ವರಿಗಳೆಂದು ಕರೆಯಲಾಗಿದೆ. ಕದಂಬ ಕಾಲದ ರಾಜವಂಶಗಳಿಂದ ನಿರ್ಮಿತವಾದ ದೇವಾಲಯಗಳಲ್ಲಿ ವಿಶಿಷ್ಟ ರೀತಿಯ ಮೇಲ್ಭಾಗಗಳು ಕಂಡುಬಂದಿದ್ದು ಇವುಗಳು ಅನೇಕ ವಿಧದಲ್ಲಿ ಜಾಮಿತಿ ಮತ್ತು ಪೌರಾಣಿಕ ಕಥೆಗಳನ್ನು ಆಧರಿಸಿ ವಿಶಿಷ್ಟ ಕೆತ್ತನೆಗಳಿಂದ ಕೂಡಿರುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಹೊಯ್ಸಳರ ಕಾಲದ ದೇವಾಲಯಗಳಲ್ಲಿ ನಿರೂಪಿತವಾದಂತೆ ಗೊಮ್ಮಟಾಕಾರದ ಮೇಲ್ಭಾಗಗಳನ್ನು ಭುವನೇಶ್ವರಿಗಳೆಂದು ಕರೆಯಲಾಗಿದೆ. ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಮೃದುವಾದ ಕಲ್ಲನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸಿರುವುದರಿಂದ ಈ ರೀತಿಯ ಅದ್ಭುತವಾದ ಕಲಾ ಕೌಶಲ್ಯವನ್ನು ಹೊಯ್ಸಳ ಶಿಲ್ಪಿಗಳು ನೀಡಿದ್ದಾರೆ. ಕೇವಲ ಕಲ್ಪನೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ಅಥವಾ ಪ್ರಕೃತಿಯ ರೂಪಗಳ ಜೊತೆಗೆ ಪೌರಾಣಿಕ ಕಥೆಗಳನ್ನು

¹ ಯುಜಿಸಿ-ಪೋಸ್ಟ್ ಡಾಕ್ಟರಲ್ ಫೆಲೋ ಪ್ರಾಚೀನ ಇತಿಹಾಸ ಮತ್ತು ಪುರಾತತ್ವ ಅಧ್ಯಯನ ವಿಭಾಗ ಮೈಸೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯ, ಮಾನಸಗಂಗೋತ್ರಿ, ಮೈಸೂರು-570006

ಆಧರಿಸಿದ ರೂಪಗಳನ್ನು ಭುವನೇಶ್ವರಿಗಳಲ್ಲಿ ಮೂಡಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಹೊಯ್ಸಳ ಭುವನೇಶ್ವರಿಗಳು ಹೊಯ್ಸಳ ಶಿಲ್ಪಗಳ ನೂತನ ಆವಿಷ್ಕಾರದ ನೈಜ ರೂಪಗಳು ಎಂಬುದನ್ನು ಅನೇಕ ವಿದ್ವಾಂಸರು ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಪಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ.

ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಕಮಲದ ಹೂವಿನ ಅಲಂಕರಣಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದು ಗುಮ್ಮಟವು ಮೊಗುಚಿದ ಕಮಲದ ಹೂವಿನಂತೆ ಕಂಡುಬಂದಿದ್ದು ಗೊಮ್ಮಟದ ಮಧ್ಯಭಾಗದಿಂದ ಹೂವಿನ ಮಧ್ಯಭಾಗ ಅಥವಾ ಕೇಸರವು ಜೋತಾಡುತ್ತಿರುವಂತೆ ಕೆತ್ತಲಾಗಿದ್ದು ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ನರಸಿಂಹ, ನಟರಾಜ ಕಾಳಿಂಗಮರ್ಧನ, ಕೃಷ್ಣ, ಯೋಗಾನರಸಿಂಹ ಮುಂತಾದ ದೇವತೆಗಳ ಜೊತೆಗೆ ಬಾಳೆ ಹೂವಿನಂತ ಅಲಂಕರಣ ಮೂಡಿರುತ್ತದೆ. ವಿವಿಧ ರೀತಿಯ ಕಮಲದ ಹೂಗಳು ಮೊಗ್ಗಿನೊಂದಿಗೆ ನೇತಾಡುತ್ತಿರುವಂತೆ ಕಾಣುವ ಮಧ್ಯಭಾಗ ಅಷ್ಟ ದಿಕ್ಪಾಲಕರು ಶಿವನ ತಾಂಡವ ನೃತ್ಯ ಇತ್ಯಾದಿ ಕೆತ್ತನೆಗಳಿಂದ ಅಲಂಕರಿಸಿರುತ್ತಾರೆ ಎಂಬುದು ವಿದ್ವಾಂಸರಾದ ಎಸ್.ಶ್ರೀಕಂಠಶಾಸ್ತ್ರಿಯವರ ಅಭಿಪ್ರಾಯವಾಗಿದೆ.

ಈ ಭುವನೇಶ್ವರಿಗಳ ಅಷ್ಟಕೋನಗಳಲ್ಲಿ ಅಷ್ಟ ದಿಕ್ಪಾಲಕರು ಅದರ ಮಧ್ಯಭಾಗದಲ್ಲಿ ಕಮಲವನ್ನು ಹಾಕಿದಂತೆ ಶಿಲ್ಪಿಯು ತನ್ನ ಕಲಾ ಕೌಶಲ್ಯವನ್ನು ತೋರಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಕಮಲದ ಕೇಸರ ಮೇಲಿನಿಂದ ಜೋಲಾಡುತ್ತಿದ್ದು ಅದರ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ನರಸಿಂಹ, ನಟರಾಜ ವಿಗ್ರಹದ ಕೆತ್ತನೆ ಅದರ ಸುತ್ತಲೂ ದಶಾವತಾರ, ದೇವತೆಗಳೂ, ಲತಾಪಟ್ಟಿಕೆ, ನವಗ್ರಹಗಳು ಯುದ್ಧ ಹೋರಾಟ ಸೈನಿಕರು ಒಳಗೊಂಡಂತೆ ಆಯತಾಕಾರ, ಚೌಕಕಾರ, ನಕ್ಷತ್ರಾಕಾರ, ಅಷ್ಟಕೋನಾಕಾರ, ವೃತ್ತಾಕಾರ ಶ್ರೀಚಕ್ರ ಮಾದರಿ ಹಾಗೂ ಉಂಗುರದ ಮಾದರಿಯನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಂತೆ ಭುವನೇಶ್ವರಿಗಳು ಹೊಯ್ಸಳರ ಕಾಲದ ವಿಭಿನ್ನವಾದ ಕಲಾತ್ಮಕ ಅಂಶಗಳನ್ನು ಕೆತ್ತನೆಯ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಸುಂದರವಾಗಿ ಅಲಂಕೃತಗೊಂಡಿರುವ ಹಾಗೂ ವಿಶಿಷ್ಟ ರೀತಿಯ ಭುವನೇಶ್ವರಿಗಳನ್ನು ಕೆತ್ತನೆ ಮಾಡಿರುವುದು ಹೊಯ್ಸಳರ ಕಾಲದ ದೇವಾಲಯಗಳಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಕಂಡುಬರುತ್ತವೆ.

ಗರ್ಭಗೃಹದ ಮೇಲ್ಭಾಗದಲ್ಲಿರುವ ಭುವನೇಶ್ವರಿಯನ್ನು ಚೌಕಾಕಾರವಾಗಿ ರಚಿಸಿ ಇದರಲ್ಲಿ ಒಂಭತ್ತು ಅರಳಿದ ಪದ್ಮ ಪುಷ್ಪಗಳನ್ನು ಸುಂದರವಾಗಿ ಬಿಡಿಸಲಾಗಿದೆ. ಗರ್ಭಗೃಹದ ಬಾಗಿಲು ಅಲಂಕರಣದಿಂದ ಕೂಡಿದ್ದು ಈ ಪಟ್ಟಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಬಳ್ಳಿ ಸುರಳಿ ಪದ್ಮಪುಷ್ಪಗಳ ದಳದ ರೀತಿ ಮತ್ತು ಆಭರಣಗಳ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿ ಕೆತ್ತನೆ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ. ಇವುಗಳ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ನಕ್ಷತ್ರಾಕಾರವಾಗಿರುವ ತೆಳುವಾದ ಅರೆಗಂಬಗಳನ್ನು ಜೋಡಿಸಲಾಗಿದೆ. ಇದರ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ಸಿಂಹಗಳ, ಬಳ್ಳಿಸುರುಳಿಗಳ ಪಟ್ಟಿಕೆಗಳಿವೆ. ಲಲಾಟಬಿಂಬದಲ್ಲಿ ನಾಟ್ಯ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯನ್ನು ಬಿಡಿಸಲಾಗಿದೆ. ಈ ದೇವಿಯು ಷಡ್ಭುಜಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದು ಕೈಗಳಲ್ಲಿ ಪದ್ಮಪುಷ್ಪ, ಗಂಧೆ, ಸ್ವರ್ಗಹಸ್ತ, ಶಂಖ, ಚಕ್ರ, ಲಂಬ ಹಸ್ತ ಮತ್ತು ಕಳಸವನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡಿದ್ದಾಳೆ, ಈ ದೇವಿಯ ಇಕ್ಕೆಲಗಳಲ್ಲಿ ಇಬ್ಬರು ಸಂಗೀತಗಾರರು ಮೃದಂಗವನ್ನು ನುಡಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ ಮತ್ತು ಈ ದೇವಿಯ ಇಕ್ಕೆಲಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಗೀತಗಾರರ ನೃತ್ಯಗಾರರ ಶಿಲ್ಪಗಳನ್ನು ಬಿಡಿಸಲಾಗಿದೆ. ಬಾಗಿಲುವಾಡದಲ್ಲಿ ಕಮಲದ ಮೊಗ್ಗು ಮೇಲ್ಭಾಗದಲ್ಲಿರುವ ಚೌಕಾಕಾರದ ಅಂಕಣದಲ್ಲಿ ತಬಲ ನುಡಿಸುವವರಿದ್ದಾರೆ, ಅಲ್ಲದೆ ಸಿಂಹಗಳ ಸಾಲು ಪದ್ಮಪುಷ್ಪದ ಮೊಗ್ಗುಗಳ ಮಣಿಹಾರಗಳ ಅಲಂಕರಣ ಮೇಲ್ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಹೊಯ್ಸಳ ಶೈಲಿಯ ಸಣ್ಣ-ಸಣ್ಣ ಶಿಖರಗಳನ್ನು ಖಂಡಿಸಲಾಗಿದೆ. ಶಿಖರಗಳ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ನೆಗೆಯುತ್ತಿರುವ ಸಿಂಹದ ಮುಖಗಳನ್ನು ಬಿಡಿಸಲಾಗಿದೆ. ಬಾಗಿಲ ಇಕ್ಕೆಲಗಳಲ್ಲಿ

ವಿಷ್ಣುವಿನ ದ್ವಾರಪಾಲಕರಿದ್ದಾರೆ. ತ್ರಿಭಂಗಿಯಲ್ಲಿ ನಿಂತಿರುವ ಈ ದ್ವಾರಪಾಲಕರು ಚತುರ್ಭುಜವನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದು ಕೈಗಳಲ್ಲಿ ಶಂಖ, ಚಕ್ರ, ಗಧಾ, ಪದ್ಮವನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಪ್ರಭಾವಳಿಯಲ್ಲಿ ಬಳ್ಳಿ ಸುರುಳಿ ಕೀರ್ತಿಮುಖವನ್ನು ಬಿಡಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಸುಖನಾಸಿ : ಸುಖನಾಸಿಯು ಗರ್ಭಗೃಹದಷ್ಟೇ ಉದ್ದ ಮತ್ತು ಅಗಲವಾಗಿದ್ದು ಚೌಕಾಕಾರವಾಗಿದೆ. ಇದರ ಉತ್ತರ ಮತ್ತು ದಕ್ಷಿಣದ ಗೋಡೆಯ ಮುಂದೆ ಉತ್ತಮ ಮೂರ್ತಿಗಳನ್ನು ಇರಿಸಲಾಗಿದೆ. ಇದರ ಮೇಲ್ಭಾಗದಲ್ಲಿರುವ ಭುವನೇಶ್ವರಿಯನ್ನು ಒಂಭತ್ತು ಅಂಕಣಗಳಾಗಿ ಮಾಡಿ ಅಂಕಣದ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ವಿಶಾಲವಾಗಿ ಅರಳಿದಂತೆ ಬಿಡಿಸಲಾಗಿರುವ ಪದ್ಮಪುಷ್ಪಗಳಿವೆ. ಕೆಳಭಾಗದಲ್ಲಿ ಅಷ್ಟದಿಕ್ಪಾಲಕರ ಮೂರ್ತಿಗಳನ್ನು ಬಿಡಿಸಲಾಗಿದೆ. ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ವೀರಯೋಧರು ಬಳ್ಳಿ-ಸುರುಳಿ ಮತ್ತು ಕೀರ್ತಿಮುಖ ನೃತ್ಯಗಾರರ, ಸಂಗೀತಗಾರರ ಶಿಲ್ಪಗಳನ್ನು ಬಿಡಿಸಲಾಗಿದೆ. ಸುಖನಾಸಿಯ ದ್ವಾರವು ಅಲಂಕರಣದ ಕೆತ್ತನೆಯಿಂದ ಕೂಡಿದೆ. ಇದರಲ್ಲಿರುವ ಐದು ಪಟ್ಟಿಕೆಗಳ ಮೇಲೆ ಬಳ್ಳಿ ಸುರುಳಿಗಳ ಅಲಂಕರಣದ ಕೆತ್ತನೆಯನ್ನು ಮಾಡಲಾಗಿದೆ. ಬಾಗಿಲ ಇಕ್ಕೆಲಗಳಲ್ಲಿ ಜಾಲಾಂಧ್ರಗಳನ್ನು ಇಡಲಾಗಿದೆ. ಲಲಾಟಬಿಂಬದಲ್ಲಿ ಗಜಲಕ್ಷ್ಮಿಯನ್ನು ಬಿಡಿಸಲಾಗಿದೆ. ಬಾಗಿಲುವಾಡದಲ್ಲಿ ಕಮಲದ ಮೊಗ್ಗುಗಳ ಅಲಂಕರಣ ಮಾಡಲಾಗಿದ್ದು, ಬಾಗಿಲ ಕೆಳಗೆ ಇಕ್ಕೆಲಗಳಲ್ಲಿ ವೈಷ್ಣವ ದ್ವಾರಪಾಲಕರು ಶಂಖ, ಚಕ್ರ, ಗಧಾ, ಪದ್ಮ ಹಿಡಿದು ತ್ರಿಭಂಗಿಯಲ್ಲಿ ನಿಂತಿದ್ದಾರೆ. ಪ್ರಭಾವಳಿಯಲ್ಲಿ ಬಳ್ಳಿ ಸುರುಳಿ ಕೀರ್ತಿ ಮುಖವಿದೆ. ಇದರ ಇಕ್ಕೆಲಗಳಲ್ಲಿ ಫಲ ಮತ್ತು ಚಾಮರ ಹಿಡಿದು ನಿಂತಿರುವ ಚಾಮರಧಾರಣಿಯರಿದ್ದಾರೆ.

ಉತ್ತರದ ಗರ್ಭಗೃಹ: ಈ ಗರ್ಭಗೃಹವೂ ಸಹ ಮೂಲಗರ್ಭಗೃಹದಷ್ಟೇ ಉದ್ದ ಮತ್ತು ಅಗಲವಾಗಿದ್ದು ಚೌಕಾಕಾರವಾಗಿದೆ. ಈ ಗರ್ಭಗೃಹದ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ನಕ್ಷತ್ರಾಕಾರದ ಎರಡು ಅಡಿ ಎತ್ತರವಿರುವ ಗರುಡ ಪೀಠದ ಮೇಲೆ ಲಕ್ಷ್ಮೀನರಸಿಂಹ ಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪಿಸಲಾಗಿದೆ. ಈ ದೇವನು ಸುಖಾಸನದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತಿದ್ದು ಲಕ್ಷ್ಮೀಯನ್ನು ತನ್ನ ತೊಡೆಯ ಮೇಲೆ ಸುಖಾಸನದಲ್ಲಿ ಕುಳಿರಿಸಿ ಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆ. ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಯು ತನ್ನ ಕೈಗಳಲ್ಲಿ ಫಲ ಮತ್ತು ಪುಷ್ಪವನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡಿದ್ದಾಳೆ. ನರಸಿಂಹದೇವನು ಚತುರ್ಭುಜವನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದು ಕೈಗಳಲ್ಲಿ ಶಂಖ, ಚಕ್ರ, ಗಧಾ, ಪದ್ಮವನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆ. ಮೈಮೇಲೆ ಸುಂದರವಾಗಿ ಬಿಡಿಸಲಾಗಿರುವ ವಸ್ತ್ರಾಭರಣಗಳಿವೆ. ಸುಂದರವಾಗಿರುವ ಈ ದೇವನ ಹಿಂಭಾಗದಲ್ಲಿರುವ ಪ್ರಭಾವಳಿಯಲ್ಲಿ ಬಳ್ಳಿ ಸುರುಳಿಗಳ ಅಲಂಕರಣದ ಕೆತ್ತನೆ ಇದೆ. ಅಂತ್ಯದಲ್ಲಿ ಬಳ್ಳಿ ಸುರುಳಿ ಮತ್ತು ಕಳಸವಿದೆ. ಪ್ರಭಾವಳಿಯ ಅಂಚಿನ ಎರಡೂ ಕಡೆಗಳಲ್ಲಿ ವಿಷ್ಣುವಿನ ದಶಾವತಾರದ ಮೂರ್ತಿಗಳನ್ನು ಚಿಕ್ಕ ಚಿಕ್ಕದಾಗಿ ಬಿಡಿಸಲಾಗಿದೆ. ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ಲೋಹದ ಹೊದಿಕೆಗಳನ್ನು ಮಾಡಿಸಿ ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ. ಗರ್ಭಗೃಹದ ಮೇಲ್ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಚೌಕಾಕಾರವಾಗಿರುವ ಭುವನೇಶ್ವರಿಯನ್ನು ಮಾಡಲಾಗಿದೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಎಂಟು ಅರಳಿದ ಪದ್ಮ ಪುಷ್ಪಗಳ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಯೋಗಾಸನದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತಿರುವ ಯೋಗಾನರಸಿಂಹ ಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ಬಿಡಿಸಲಾಗಿದೆ, ಈ ದೇವನು ಚತುರ್ಭುಜವನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದು ಎರಡೂ ಕೈಗಳಲ್ಲಿ ಶಂಖ, ಚಕ್ರವಿದ್ದರೆ ಉಳಿದೆರಡು ಕೈಗಳು ಮೋಣಕಾಲಿನ ಮೇಲಿರುವಂತೆ ರಚಿಸಲಾಗಿದೆ, ಒಳಪಟ್ಟಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಮಣಿಹಾರಗಳು, ಅಷ್ಟದಿಕ್ಪಾಲಕರ ಮೂರ್ತಿಗಳನ್ನು ಬಿಡಿಸಲಾಗಿದೆ, ಇದರ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ವೀರಯೋಧರು ಕತ್ತಿ, ಗುರಾಣಿ ಹಿಡಿದು ನಿಂತಿದ್ದಾರೆ. ಸುತ್ತಲೂ ಪದ್ಮ ಪುಷ್ಪಗಳ ಮೊಗ್ಗುಗಳನ್ನು ಬಿಡಿಸಲಾಗಿದ್ದು ಉಳಿದ ನಾಲ್ಕು ಮೂಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಕೀರ್ತಿಮುಖ ಬಳ್ಳಿಸುರುಳಿಯನ್ನು ಬಿಡಿಸಲಾಗಿದೆ.

ದಕ್ಷಿಣದ ಗರ್ಭಗೃಹ: ಈ ಗರ್ಭಗೃಹವು ಸಹ ಮೂಲ ಗರ್ಭಗೃಹದಷ್ಟೇ ಉದ್ದ ಮತ್ತು ಅಗಲವಾಗಿದ್ದು ಚೌಕಾಕಾರವಾಗಿದೆ. ಇದರ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಸುಮಾರು ಎರಡು ಅಡಿಗಳ ಎತ್ತರವಿರುವ ಗರುಡ ಪೀಠದ ಮೇಲೆ ವೇಣುಗೋಪಾಲ ಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪಿಸಲಾಗಿದೆ. ನಾಲ್ಕು ಅಡಿ ಎತ್ತರವಿರುವ ಈ ದೇವನು ಒಂಟಿಕಾಲಿನಲ್ಲಿ ನಿಂತು ತನ್ನ ಎರಡೂ ಕೈಗಳಲ್ಲಿ ಉದ್ದನೆಯ ಕೊಳಲನ್ನು ಹಿಡಿದು ನುಡಿಸುತ್ತಿರುವಂತೆ ಬಹಳ ಸುಂದರವಾಗಿ ರಚಿಸಲಾಗಿದೆ, ಈ ದೇವನ ಮೈಮೇಲೆ ಸುಂದರವಾಗಿ ಬಿಡಿಸಲಾಗಿರುವ ವಸ್ತ್ರಾಭರಣಗಳಿವೆ. ತಲೆಯ ಮೇಲೆ ಭತ್ತಿಯಂತೆ ಕಲ್ಪವೃಕ್ಷವನ್ನು ಬಿಡಿಸಲಾಗಿದೆ. ಕಮಾನಿನಾಕಾರದಲ್ಲಿರುವ ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿ ಬಿಡಿಸಲಾಗಿರುವ ಇದರಲ್ಲಿ ಬಳ್ಳಿ ಸುರುಳಿ ಫಲಗಳನ್ನು ಕಾಣಬಹುದಾಗಿದೆ. ಇಕ್ಕೆಲಗಳಲ್ಲಿ ಫಲ ಮತ್ತು ಪುಷ್ಪವನ್ನು ಹಿಡಿದು ನಿಂತಿರುವ ಸುಂದರವಾದ ದೇವಿಯರಿದ್ದಾರೆ. ಇವರ ಮೇಲೆ ಕಲಾತ್ಮಕವಾಗಿ ಬಿಡಿಸಲಾಗಿರುವ ಗೋವುಗಳಿವೆ. ಗೋವುಗಳ ಮೇಲೆ ಕೈಮುಗಿದು ನಿಂತಿರುವ ಮತ್ತು ಕುಳಿತಿರುವ ಭಕ್ತಾಧಿಗಳ ಶಿಲ್ಪಗಳಿವೆ ಅದರ ಮೇಲೆ ಶಂಖ, ಚಕ್ರ, ಗಧಾ, ಪದ್ಮ ಬಿಡಿಸಲಾಗಿದೆ ಪ್ರಭಾವಳಿಯಲ್ಲಿ ಬಳ್ಳಿ ಸುರುಳಿ ಮತ್ತು ಕೀರ್ತಿಮುಖವನ್ನು ಬಿಡಿಸಲಾಗಿದೆ. ಪ್ರಭಾವಳಿಯ ಅಂಚಿನಲ್ಲಿ ವಿಷ್ಣುವಿನ ದಶಾವತಾರದ ಮೂರ್ತಿಗಳನ್ನು ಬಿಡಿಸಿ ಸುಂದರಗೊಳಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಗರ್ಭಗೃಹದ ಭುವನೇಶ್ವರಿಯು ಚೌಕ ಮತ್ತು ಅಷ್ಟಾಕಾರದಲ್ಲಿರುವಂತೆ ರಚಿಸಲಾಗಿದೆ, ಇದರ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಅಷ್ಟದಿಕ್ಪಾಲಕರ ಮೂರ್ತಿಗಳನ್ನು ಬಿಡಿಸಲಾಗಿದೆ. ಉಳಿದಂತೆ ಎಂಟು ಅಂಕಣದ ಚೌಕಟ್ಟುಗಳಲ್ಲಿ ಅಷ್ಟ ದಿಕ್ಪಾಲಕರ ಮೂರ್ತಿಗಳನ್ನು ಬಿಡಿಸಲಾಗಿದೆ ನಾಲ್ಕು ದಿಕ್ಕುಗಳಲ್ಲಿ ಕೀರ್ತಿಮುಖದ ಬಾಯಿಂದ ಹೊರಟಂತೆ ಬಿಡಿಸಲಾಗಿರುವ ಬಳ್ಳಿಸುರುಳಿಗಳ ಅಲಂಕರಣದ ಕೆತ್ತನೆಯನ್ನು ಮಾಡಲಾಗಿದೆ, ಒಳಭಾಗದಲ್ಲಿ ಅಷ್ಟದಿಕ್ಪಾಲಕರ ಶಿಲ್ಪಗಳು ವಿಷ್ಣುವಿನ ವಿವಿಧ ಅವತಾರಗಳ ಶಿಲ್ಪಗಳು ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ದೇವ-ದೇವತೆಯರ ಚಿಕ್ಕ ಚಿಕ್ಕ ಶಿಲ್ಪಗಳು, ಕೆಳಗೆ ಅಷ್ಟದಿಕ್ಪಾಲಕರ ಶಿಲ್ಪಗಳು, ಮಣಿಹಾರಗಳು, ಕೀರ್ತಿಮುಖಗಳ ಅಲಂಕರಣದ ಕೆತ್ತನೆ ಮಾಡಿ ಸುಂದರಗೊಳಿಸಲಾಗಿದೆ.

ನವರಂಗ: ನವರಂಗವು 25x25 ಅಡಿಗಳ ಉದ್ದ ಮತ್ತು ಅಗಲವಾಗಿದ್ದು ಚೌಕಾಕಾರವಾಗಿದೆ, ಇದರ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಹೊಯ್ಸಳ ಶೈಲಿಯಲ್ಲಿರುವ ನಾಲ್ಕು ಕಂಬಗಳಿವೆ. ಇವುಗಳನ್ನು ಲೇತ್‌ಯಂತ್ರದಿಂದ ತಯಾರಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಇವುಗಳನ್ನು ಉಪಪೀಠಮಾಡಿ ಅದರ ಮೇಲೆ ಚೌಕಾಕಾರದ ಪೀಠದ ಮೇಲೆ ಬಳೆಗಳ ಅಲಂಕರಣದ ಗಂಟಿಯಾಕಾರ ಮಧ್ಯಭಾಗದಲ್ಲಿ ಮಣಿಹಾರಗಳನ್ನು ಬಿಡಿಸಲಾಗಿದೆ. ಘಂಟಾಕಾರ ಅದರ ಮೇಲಿರುವ ಗಾಲಿಯ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಮದನಿಕೆಯರನ್ನು ಕೂರಿಸಲು ಮಾಡಲಾಗಿರುವ ಬುಗುಟುಗಳಿವೆ ಆದರೆ ಮದನಿಕ ಶಿಲ್ಪಗಳನ್ನು ಸೇರಿಸಿಲ್ಲ ಗಾಲಿಯಾಕಾರದ ಬೋಧಿಗೆಯಿಲ್ಲ, ಮಣಿಹಾರ ಬಿಡಿಸಲಾಗಿದೆ.

ನವರಂಗದ ಮೇಲ್ಭಾಗವನ್ನು ಒಂಭತ್ತು ಅಂಕಣಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ್ದು ಒಂಭತ್ತು ಅಂಕಣಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಒಂದೊಂದು ಭುವನೇಶ್ವರಿಯನ್ನು ಮಾಡಲಾಗಿದೆ ಇವುಗಳೆಲ್ಲವು ಸುಮಾರು ಮೂರು ಅಡಿಗಳಷ್ಟು ಆಳವಾಗಿದ್ದು ಸುಂದರವಾಗಿ ರಚಿಸಲಾಗಿದ್ದು, ಒಂದೇ ಮಾದರಿಯಲ್ಲಿರದೇ ವಿವಿಧ ಆಕಾರಗಳಲ್ಲಿ ರಚಿಸಲಾಗಿದೆ ಅವುಗಳ ವಿವರಣೆ ಈ ಕೆಳಕಂಡಂತಿದೆ.

ಮಧ್ಯದ ಭುವನೇಶ್ವರಿ: ಈ ಭುವನೇಶ್ವರಿಯನ್ನು ಅಷ್ಟ ಮತ್ತು ಮೂವತ್ತೆರಡು ಮೂಲೆಗಳಿರುವಂತೆ ರಚಿಸಲಾಗಿದೆ ಇದರ ಒಳಭಾಗ ವೃತ್ತಾಕಾರವಾಗಿದೆ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಸುಂದರವಾಗಿ ಮತ್ತು ವಿಶಾಲವಾಗಿ ಅರಳಿರುವಂತೆ ಬಿಡಿಸಲಾಗಿರುವ ಪದ್ಮ ಪುಷ್ಪವಿದೆ. ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಬಿಡಿಸಲಾಗಿರುವ ಮೊಗ್ಗನ್ನು ಸುಂದರವಾಗಿ ಬಿಡಿಸಲಾಗಿದ್ದು ಈಗ ತಾನೇ ಅರಳುತ್ತಿರುವಂತೆ ಬಿಡಿಸಲಾಗಿದೆ. ಒಳಭಾಗದ ವೃತ್ತದಲ್ಲಿ ವಿಷ್ಣುವಿನ ವಿವಿಧ ಅವತಾರದ ಶಿಲ್ಪಗಳನ್ನು ಬಿಡಿಸಲಾಗಿದೆ ಅಲ್ಲದೆ ಹೊಯ್ಸಳ ಶೈಲಿಯ ಸಣ್ಣ ಸಣ್ಣ ಶಿಖರಗಳನ್ನು ಸುತ್ತಲೂ ಒಳಭಾಗದಲ್ಲಿ ಬಿಡಿಸಲಾಗಿದೆ. ಶಿಖರಗಳ ಮಧ್ಯ ನೆಗೆಯುತ್ತಿರುವ ಸಿಂಹಗಳನ್ನು ಬಿಡಿಸಲಾಗಿದ್ದು ಸುತ್ತಲೂ ಹಂಸಗಳ ಸಾಲನ್ನು ಕೆಳಗಿನ ಪಟ್ಟಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಅಷ್ಟದಿಕ್ಪಾಲಕರ ಶಿಲ್ಪಗಳು, ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ವೀರಯೋಧರ ಶಿಲ್ಪಗಳು ಮತ್ತು ಮಣಿಹಾರಗಳನ್ನು ಬಿಡಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಪೂರ್ವದ ಭುವನೇಶ್ವರಿ: ಈ ಭುವನೇಶ್ವರಿಯು ಚೌಕ, ಅಷ್ಟ ಮತ್ತು ವೃತ್ತಾಕಾರವಾಗಿ ರಚಿಸಲಾಗಿದ್ದು ಇದರ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಅರಳಿದ ಕಮಲದ ಪುಷ್ಪವನ್ನು ಬಿಡಿಸಲಾಗಿದೆ. ಮೊಗ್ಗಿನ ಭಾಗ ಸ್ವಲ್ಪ ಪ್ರಕೃತಿಯ ವಿಕೋಪಕ್ಕೆ ತುತ್ತಾಗಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಓರೆಯಾಗಿ ಜರುಗಿದೆ ವೃತ್ತಾಕಾರದ ಅಂಚಿನ ಸುತ್ತಲೂ ಕಮಲದ ಮೊಗ್ಗುಗಳನ್ನು ಬಿಡಿಸಲಾಗಿದೆ ಒಳಭಾಗದಲ್ಲಿ ಅಷ್ಟದಿಕ್ಪಾಲಕರ ಶಿಲ್ಪಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ವಿಷ್ಣುವಿನ ವಿವಿಧ ಆಕಾರಗಳನ್ನು ಬಿಡಿಸಲಾಗಿದೆ ಎರಡೂ ಕಡೆ ಕೀರ್ತಿಮುಖಗಳನ್ನು ಬಿಡಿಸಲಾಗಿದೆ. ಒಳಗಿನ ಪಟ್ಟಿಕೆಯಲ್ಲಿ ದಿಕ್ಪಾಲಕರ ಶಿಲ್ಪಗಳನ್ನು ಬಿಡಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಆಗ್ನೇಯ ಭಾಗದ ಭುವನೇಶ್ವರಿ: ಇದನ್ನು ಚೌಕ, ಅಷ್ಟ ಮತ್ತು ನಕ್ಷತ್ರಾಕಾರವಾಗಿ ಬಹಳ ಸುಂದರವಾಗಿ ರಚಿಸಲಾಗಿದೆ. ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಅರಳಿದ ಕಮಲದ ಪುಷ್ಪವನ್ನು ಬಿಡಿಸಲಾಗಿದೆ, ನಕ್ಷತ್ರಾಕಾರದ ಪಟ್ಟಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಕಮಲದ ಮೊಗ್ಗುಗಳನ್ನು ಬಿಡಿಸಲಾಗಿದೆ. ಒಳಭಾಗದಲ್ಲಿ ವಿಷ್ಣುವಿನ ದಶಾವತಾರ ಮೂರ್ತಿಗಳನ್ನು ಬಿಡಿಸಲಾಗಿದೆ ಅಷ್ಟದಿಕ್ಪಾಲಕರು, ಸಂಗೀತಗಾರರು, ಕೀರ್ತಿಮುಖ ಬಿಡಿಸಲಾಗಿದ್ದು ದಿಕ್ಪಾಲಕರ ಶಿಲ್ಪಗಳನ್ನು ಬಿಡಿಸದೆ ಕಲ್ಲನ್ನು ಹಾಗೆ ಉಳಿಸಲಾಗಿದೆ.

ದಕ್ಷಿಣದ ಭುವನೇಶ್ವರಿ: ಇದು ಸುಮಾರು ಮೂರು ಅಡಿ ಆಳವಾಗಿದ್ದು ವಿಶಾಲವಾಗಿದೆ. ಇದನ್ನು ಚೌಕ, ಅಷ್ಟ ಮತ್ತು ಹದಿನಾರು ಮೂಲೆಗಳಿರುವಂತೆ ರಚಿಸಲಾಗಿದೆ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಅರಳಿದ ಕಮಲದ ಪುಷ್ಪವನ್ನು ಬಿಡಿಸಲಾಗಿದೆ. ಒಳಭಾಗದಲ್ಲಿ ಚಿಕ್ಕ ಚಿಕ್ಕ ವಿಷ್ಣುವಿನ ಅವತಾರಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಶಿಲ್ಪಗಳನ್ನು ಬಿಡಿಸಲಾಗಿದೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಹೊಯ್ಸಳ ಶೈಲಿಯ ಸಣ್ಣ ಸಣ್ಣ ಶಿಖರಗಳು, ಅಷ್ಟದಿಕ್ಪಾಲಕರು, ಸಂಗೀತಗಾರರು, ನೃತ್ಯಕಾರರು, ಮಣಿಹಾರಗಳು, ಸಿಂಹಗಳ ಸಾಲು, ಚಾಮರ ಮತ್ತು ಫಲ ಹಿಡಿದು ನಿಂತಿರುವ ಚಾಮರಧಾರಣಿಯರು, ಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣ, ಲಕ್ಷ್ಮೀನರಸಿಂಹ, ಕೀರ್ತಿಮುಖಗಳನ್ನು ಬಿಡಿಸಿ ಸುಂದರವಾಗಿ ಅಲಂಕರಣಗೊಳಿಸಲಾಗಿದೆ.

ನೈರುತ್ಯದ ಭುವನೇಶ್ವರಿ: ಇದು ಸುಮಾರು ಮೂರು ಅಡಿಗಳ ಆಳವಾಗಿದ್ದು ಚೌಕ, ಅಷ್ಟ ಮತ್ತು ಶ್ರೀಚಕ್ರದಂತೆ ರಚಿಸಿ ಜೋಡಿಸಲಾಗಿದೆ. ಒಳಭಾಗ ವೃತ್ತಾಕಾರವಾಗಿದ್ದು ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಅರಳಿದ ಕಮಲ ಪುಷ್ಪವನ್ನು ಬಿಡಿಸಲಾಗಿದ್ದು, ಒಳಭಾಗದಲ್ಲಿ ಬಳ್ಳಿ ಸುರುಳಿ, ವಿಷ್ಣುವಿನ ದಶಾವತಾರ ಮೂರ್ತಿಗಳು, ಅಷ್ಟದಿಕ್ಪಾಲಕರು, ಸಂಗೀತಗಾರರು, ನೃತ್ಯಗಾರರ ಮತ್ತು ಕೀರ್ತಿ ಮುಖಗಳನ್ನು ಬಿಡಿಸಿ ಅಲಂಕರಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಪಶ್ಚಿಮ ಭಾಗದ ಭುವನೇಶ್ವರಿ: ಈ ಭುವನೇಶ್ವರಿಯನ್ನು ಚೌಕ, ಅಷ್ಟ ಮತ್ತು ಹದಿನಾರು ಮೂಲೆಗಳ ರೀತಿ ರಚಿಸಲಾಗಿದ್ದು ಮಧ್ಯದ ಭಾಗವನ್ನು ವೃತ್ತಾಕಾರವಾಗಿ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ. ಈ ಭುವನೇಶ್ವರಿ ಸುಮಾರು ನಾಲ್ಕು ಅಡಿ ಆಳವಾಗಿದೆ, ಇದರ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಅರಳಿದ ಪದ್ಮಪುಷ್ಪವನ್ನು ಬಿಡಿಸಲಾಗಿದ್ದು ಸುತ್ತಲೂ ಕಮಲದ ಮೊಗ್ಗುಗಳ ಅಲಂಕರಣ, ಅಷ್ಟದಿಕ್ಪಾಲಕರು ಅದರ ಕೆಳಗಿನ ಪಟ್ಟಿಕೆಯ ಒಳಭಾಗದಲ್ಲಿ ವಿಷ್ಣುವಿನ ದಶಾವತಾರ, ಮೂರ್ತಿಗಳು, ಚಾಮರಧಾರಣಿಯರು, ಪೂರ್ವ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ನೃತ್ಯದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿರುವ ಸ್ತ್ರೀ, ಪಶ್ಚಿಮಭಾಗದಲ್ಲಿ ಖಡ್ಗ ಮತ್ತು ಗುರಾಣಿ ಹಿಡಿದಿರುವ ಶಿಲ್ಪಗಳು, ಚಾಮರಧಾರಣಿಯರು, ದಕ್ಷಿಣ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ನೃತ್ಯಗಾರರು ಮತ್ತು ಸಂಗೀತಗಾರರನ್ನು ಬಿಡಿಸಲಾಗಿದೆ. ಕೆಳಗಿನ ಪಟ್ಟಿಕೆಯಲ್ಲಿ ವಿವಿಧ ಭಂಗಿಯಲ್ಲಿ ಬಿಡಿಸಿರುವ ಮೂರ್ತಿ ಶಿಲ್ಪಗಳನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು.

ವಾಯುವ್ಯ ಭಾಗದ ಭುವನೇಶ್ವರಿ: ಈ ಭುವನೇಶ್ವರಿಯನ್ನು ಚೌಕ, ಅಷ್ಟ ಮತ್ತು ವೃತ್ತಾಕಾರವಾಗಿ ರಚಿಸಿದ್ದು ಮೂರು ಅಡಿ ಆಳವಾಗಿದೆ, ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ವಿಶಾಲವಾದ ಅರಳಿದ ಪದ್ಮಪುಷ್ಪವನ್ನು ಬಿಡಿಸಲಾಗಿದೆ ಒಳಭಾಗದಲ್ಲಿರುವ ಬಳೆಯಾಕಾರದ ವೃತ್ತದ ಅಂಚಿನಲ್ಲಿ ಕಮಲದ ಮೊಗ್ಗುಗಳನ್ನು ಬಿಡಿಸಲಾಗಿದೆ, ಬಳೆಯು ಹಿನ್ನರಿತ ಮತ್ತು ಮುನ್ನರಿತದಲ್ಲಿದ್ದು ವಿಷ್ಣುವಿನ ದಶಾವತಾರದ ಮೂರ್ತಿಶಿಲ್ಪಗಳನ್ನು ಕೆಳಗಿನ ಪಟ್ಟಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಅಷ್ಟದಿಕ್ಪಾಲಕರನ್ನು, ವೀರಯೋಧರ ಶಿಲ್ಪಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಮೂಲೆಯಲ್ಲಿ ಕೀರ್ತಿಮುಖಗಳನ್ನು ಬಿಡಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಉತ್ತರದ ಭುವನೇಶ್ವರಿ: ಈ ಭುವನೇಶ್ವರಿಯು ಚೌಕ, ಅಷ್ಟ ಮತ್ತು ನಕ್ಷತ್ರಾಕಾರವಾಗಿದ್ದು ಇದರ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಅರಳಿದ ಪದ್ಮ ಪುಷ್ಪ ಸುಂದರವಾಗಿ ಬಿಡಿಸಲಾಗಿದೆ, ಹದಿನಾರು ಮೂಲೆಗಳಲ್ಲಿ ನೆಗೆಯುತ್ತಿರುವ ಸಿಂಹಗಳು, ವಿಷ್ಣುವಿನ ವಿವಿಧ ಅವತಾರದ ಶಿಲ್ಪಗಳು, ಅಷ್ಟದಿಕ್ಪಾಲಕರು, ವೀರಯೋಧರ ಶಿಲ್ಪಗಳನ್ನು ಬಿಡಿಸಲಾಗಿದೆ. ಚೌಕಾಕಾರದ ಪಟ್ಟಿಕೆಯಲ್ಲಿ ದಿಕ್ಪಾಲಕರು ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಸಂಗೀತಗಾರರ, ನೃತ್ಯಗಾರರ ಶಿಲ್ಪಗಳನ್ನು ಬಿಡಿಸಲಾಗಿದೆ, ನಾಲ್ಕು ದಿಕ್ಕುಗಳಲ್ಲಿ ಕೀರ್ತಿಮುಖದ ಬಾಯಿಂದ ಹೊರಟಿರುವ ಬಳ್ಳಿ ಸುರುಳಿಗಳಿವೆ.

ಈಶಾನ್ಯದ ಭುವನೇಶ್ವರಿ: ಈ ಭುವನೇಶ್ವರಿಯು ಚೌಕ ಅಷ್ಟ ಮತ್ತು ವೃತ್ತಾಕಾರವಾಗಿ ರಚಿಸಲಾಗಿದ್ದು, ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಅರಳಿದ ಕಮಲದ ಪುಷ್ಪ ಬಿಡಿಸಲಾಗಿದೆ. ವೃತ್ತಾಕಾರದ ಬಳೆಯಲ್ಲಿ ಹಿನ್ನರಿತ-ಮುನ್ನರಿತದಲ್ಲಿ ವಿಷ್ಣುವಿನ ದಶಾವತಾರದ ಮೂರ್ತಿಗಳನ್ನು ಬಿಡಿಸಲಾಗಿದೆ. ಉಳಿದಂತೆ ಅಷ್ಟ ದಿಕ್ಪಾಲಕರು, ಚಿಕ್ಕ ಚಿಕ್ಕ ಶಿಖರಗಳ ಅಲಂಕರಣ ಮತ್ತು ಮೂಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಕೀರ್ತಿಮುಖಗಳನ್ನು ಬಿಡಿಸಲಾಗಿದೆ. ಈ ನವರಂಗದ ಆಗ್ನೇಯ ಮೂಲೆಯಲ್ಲಿ ಪೂರ್ವಾಭಿಮುಖವಾಗಿ ಮತ್ತು ಉತ್ತರಾಭಿಮುಖವಾಗಿ ನಿರ್ಮಿಸಿರುವ ಎರಡೆರಡು ನಕ್ಷತ್ರಾಕಾರದ ಶಿಖರಗಳುಳ್ಳ ಕೋಷ್ಠ ಗುಡಿಗಳಿವೆ.

ಮುಖಮಂಟಪ: ಮುಖಮಂಟಪದ ಮೇಲ್ಭಾಗವನ್ನು ಚೌಕ ಮತ್ತು ಅಷ್ಟವೃತ್ತಾಕಾರವಾಗಿದೆ. ಭುವನೇಶ್ವರಿಯ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ವಿಶಾಲವಾಗಿ ಅರಳಿರುವಂತೆ ಬಿಡಿಸಲಾಗಿರುವ ಪದ್ಮಪುಷ್ಪವಿದೆ. ಈ ಪದ್ಮಪುಷ್ಪದ ಮೊಗ್ಗು ಸುಮಾರು ಮೂರು ಅಡಿ ಮುಂಚಾಚಿದ್ದು ಮೊಗ್ಗಿನ ತುದಿಯ ಭಾಗವನ್ನು ಕತ್ತರಿಸಿ ಆ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ವೃತ್ತದ ಒಳಗೆ ಕಾಳಿಂಗಮರ್ಧನ ಕೃಷ್ಣನ ಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ಬಿಡಿಸಲಾಗಿದೆ. ಮೊಗ್ಗಿನ ಭುವನೇಶ್ವರಿಯ ಒಳಭಾಗದಲ್ಲಿ ಮೂರು ಸುತ್ತು ವೃತ್ತಾಕಾರದ ಬಳೆಗಳಿವೆ. ಈ ಬಳೆಗಳ ಕೆಳಭಾಗದಲ್ಲಿ ಕಮಲದ ಮೊಗ್ಗುಗಳನ್ನು

ಬಿಡಿಸಲಾಗಿದೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಕಮಲದ ದಳಗಳ ಯಕ್ಷ-ಯಕ್ಷಿಯರ ವಿಷ್ಣುವಿನ ದಶಾವತಾರಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಶಿಲ್ಪಗಳನ್ನು ಬಿಡಿಸಲಾಗಿದೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಸಿಂಹಮುಖ, ಅಷ್ಟದಿಕ್ಪಾಲಕರು ಸಣ್ಣ-ಸಣ್ಣ ಶಿಖರಗಳ ಅಲಂಕರಣೆಯನ್ನು ಮಾಡಲಾಗಿದೆ. ಅಲ್ಲದೆ ನಾಲ್ಕು ದಿಕ್ಕುಗಳಲ್ಲೂ ದಿಕ್ಪಾಲಕರು ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಪತ್ನಿಯರೊಡಗೂಡಿ ಅವರವರ ವಾಹನವನ್ನೇರಿ ಚಲಿಸುತ್ತಿರುವಂತೆ ಬಿಡಿಸಲಾಗಿದೆ. .

ಒಟ್ಟಾರೆ ಭುವನೇಶ್ವರಿಗಳು ದೇವಾಲಯದ ಗರ್ಭಗೃಹ, ಸುಖನಾಸಿ, ನವರಂಗ ಮತ್ತು ಮುಖಮಂಟಪಗಳ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ರಚಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದು ತ್ರಿಭುಜಾಕಾರ, ಅಷ್ಟಾಕೋನಾಕಾರ, ವೃತ್ತಾಕಾರ ಮತ್ತು ಮತ್ತಿತರ ರೀತಿಯ ರಚನೆಗೊಡಿದ್ದು ದೇವಾಲಯದ ಲಕ್ಷಣಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದಾಗಿದೆ ಎಂದು ಹೇಳಬಹುದಾಗಿದೆ.

ಪರಾಮರ್ಶನ ಗ್ರಂಥಗಳು:

- ಹಾ. ಮಾ. ನಾಯಕ (2005), ಕನ್ನಡ ವಿಷಯ ವಿಶ್ವಕೋಶ, ಪ್ರಸಾರಾಂಗ, ಮೈ.ವಿ.ವಿ. ಮೈಸೂರು
- ಎಪಿಗ್ರಾಫಿಯ ಕರ್ನಾಟಕ (1965), ಸಂ.10, ಪ್ರಸಾರಾಂಗ, ಮೈ.ವಿ.ವಿ. ಮೈಸೂರು.
- ಶ್ರೀಕಂಠಶಾಸ್ತ್ರಿ. ಎಸ್- ಹೊಯ್ಸಳ ವಾಸ್ತುಶಿಲ್ಪ. ಪ್ರಸಾರಾಂಗ, ಮೈ.ವಿ.ವಿ.ಮೈಸೂರು
- ಅಪರ್ಣ ಕೂ.ಸ (1999), ದೇವಾಲಯ ವಾಸ್ತುಶಿಲ್ಪ ಪರಿಚಯ, ಪ್ರಸಾರಾಂಗ, ಕನ್ನಡ.ವಿ.ವಿ.ಹಂಪಿ, ವಿದ್ಯಾರಣ್ಯ
- ಸಿಂದಗಿ ರಾಜಶೇಖರ -ಕರ್ನಾಟಕದ ವಾಸ್ತು ಶಿಲ್ಪ ಮತ್ತು ಚಿತ್ರಕಲೆ